

ธรรมดาศัพท์ของความรุนแรง กับลักษณะปฏิทรรศน์ของสถานการณ์ ทางการเมืองการปกครอง

ดร.วิศรุต พึ่งสุนทร*

นักประวัติศาสตร์หลายท่านกล่าวถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ว่าเป็นยุคแห่งความรุนแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกล่าวถึงเหตุการณ์สงครามและความรุนแรงโดยอำนาจรัฐ และเป็นช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ความรุนแรงปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดด้วยจำนวนผู้เสียชีวิตจากความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ โดยเจ็ดมือนมนุษย์ในแง่มุมของประวัติศาสตร์แล้วเหตุการณ์เหล่านี้เป็นความรุนแรงที่ปรากฏให้เห็นอย่างไร้ข้อกังขา เช่น สงครามการสังหารหมู่ และการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ แต่เมื่อมองดูในสังคมปัจจุบันที่ดูเหมือนปราศจากความรุนแรงในรูปแบบดังกล่าว ก็มีความรุนแรงในลักษณะอื่นๆ ที่แฝงอยู่ซึ่งอาจจะไม่เห็นเด่นชัดดังการมองย้อนไปในประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะใกล้ตัวเกินไป รูปแบบของความรุนแรงทางสังคมและการเมืองในปัจจุบันเป็นประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงกัน รูปแบบความรุนแรงนี้ไม่ได้มีลักษณะของความรุนแรงอย่างสงครามในอดีตตามที่ได้กล่าวมา ความรุนแรงแบบนี้ไม่สามารถสัมผัสได้ในลักษณะของภาพความทราดหดร้ายในทางสงคราม จึงเป็นการยากที่จะทำการศึกษาหรือแม้แต่เป็นการยากที่จะสังเกตเห็น

บทความนี้จะกล่าวถึงรูปแบบความรุนแรงที่อาจจะถือได้ว่าเป็นความรุนแรง “สมัยใหม่” ที่แฝงอยู่ภายใต้รูปแบบทางสังคมและการเมืองของทุกวันนี้ ด้วยว่าความรุนแรงที่มีลักษณะเฉพาะบางอย่างที่ไม่ได้แสดงออกซึ่งภาพลักษณ์ของความหดร้าย แต่กลับเป็นภาพลักษณ์ความเป็น “ธรรมดาศัพท์” มีหลายแนวความคิดที่กล่าวถึงลักษณะธรรมดาศัพท์ของความรุนแรงก่อตัวให้เห็นในช่วงหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรากฏการณ์ของเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวอย่างเป็นระบบ

* อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

ภายใต้รัฐบาลนาซีเยอรมนี หรือโฮโลคอสต์ (Holocaust) จากที่ได้มีการศึกษาในหลายๆ แง่มุม มีแนวคิดสำคัญอันหนึ่งซึ่งว่ารูปแบบความรุนแรงที่เกิดมีลักษณะเป็น “ธรรมดาศาสตร์” นอกจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แล้วแนวคิดดังกล่าวยังได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากรูปแบบของความรุนแรงที่ปรากฏในวรรณคดีสมัยใหม่ของยุโรป ซึ่งมักจะหลีกเลี่ยงจากการแสดงออกอย่างโจ่งแจ้ง และการเร้าอารมณ์อย่างวรรณคดีในคริสต์ศตวรรษที่ 19 บางกลุ่มซึ่งจะกล่าวต่อไป

ปรากฏการณ์ของความรุนแรงที่มีลักษณะเป็นธรรมดาศาสตร์ได้รับความสนใจศึกษาในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 เนื่องจากเหตุการณ์โฮโลคอสต์โดยเฉพาะเกี่ยวกับค่ายกักกัน นอกจากนั้นยังมาจากการศึกษารูปแบบทางสังคมและการดำรงชีวิตภายใต้ระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ เนื่องจากมีรูปแบบธรรมดาศาสตร์ในแนวทางเดียวกันกับการมีชีวิตอยู่ในค่ายกักกันของรัฐบาลนาซีเยอรมนี ภาพลักษณ์ของความธรรมดาศาสตร์นี้ เป็นลักษณะบางอย่างที่จะกล่าวถึงในด้านความธรรมดาศาสตร์ของความรุนแรงที่เห็นได้ในภาวะทางการเมืองและสังคมในปัจจุบัน

ต้นกำเนิดของลักษณะปฏิทรรศน์ความรุนแรงที่เป็นธรรมดาศาสตร์

นักประวัติศาสตร์ นักสังคมวิทยา และนักปรัชญาหลายท่านได้ศึกษาถึงระบบรูปแบบ และสาเหตุที่ก่อให้เกิดลักษณะความรุนแรงของค่ายกักกันและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยนาซีในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง หรือโฮโลคอสต์ นักวิชาการหลายท่านสรุปถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวว่ามีลักษณะเฉพาะบางอย่างที่ต่างจากความรุนแรงอื่นๆ ในประวัติศาสตร์ในแง่ของ “ความเป็นธรรมดาศาสตร์” นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษ Zygmunt Bauman ได้กล่าวว่า โฮโลคอสต์เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะจากองค์ประกอบที่โดยตัวมันเองแล้ว มีลักษณะที่เป็นธรรมดาและสามัญ¹ ลักษณะธรรมดาศาสตร์นี้เป็นภาพลักษณ์ของความเป็นปกติวิสัยของความรุนแรง เพราะความรุนแรงในการฆ่าทำลายล้างนั้น อยู่ภายใต้ระบบความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล แบบเดียวกับระบบความคิดสมัยใหม่ในด้านการผลิต อุตสาหกรรม การแบ่งแยกรูปแบบแรงงาน (division of labour)

¹ Zygmunt Bauman, *Modernity and the Holocaust*, Polity Press, Cambridge, and Oxford, 1989, p. xii.

แนวคิดที่ใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานความรู้ การใช้รูปแบบของการจัดการ จัดระบบมาใช้ในการจัดการความรุนแรง และเพื่อจุดมุ่งหมายในการสร้างภาพลักษณ์ของ ความธรรมดาวิสัย แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังต้นกำเนิดของค่ายกักกันก็เป็นประเด็นสำคัญ ค่ายกักกันไม่ได้ถูกริเริ่มขึ้นโดยนาซีเยอรมันในศตวรรษที่ 20 แต่มีพัฒนาการจากหลาย ๆ ความคิดเข้าด้วยกัน ค่ายกักกันถูกนำมาใช้ครั้งแรกในคิวบาตั้งแต่ครั้งยังเป็นอาณานิคม ของสเปนในราวปลายศตวรรษที่ 19 โดยมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อแยกพลเมืองออกจาก พวกกบฏด้านการเป็นอาณานิคม ค่ายกักกันโครงการแรกนี้กระทำโดยการล้อมรั้ว ลวดหนามรอบๆ พื้นที่ขนาดใหญ่ให้พลเมืองอยู่อาศัยรวมอยู่ด้วยกัน ในขณะที่นั้นมิได้มี ความหมายหรือจุดประสงค์ในแง่ของค่ายทรมานหรือสังหารอย่างในความหมายทุก วันนี้หากแต่เป็นเพียงเพื่อการจัดการจัดระเบียบทางสังคมเท่านั้น ความเป็นอยู่เป็นไป อย่างหยาบๆ แต่ก็พอเพียงในการอยู่อาศัยและกิจกรรมชีวิตประจำวัน นักประวัติศาสตร์ ท่านหนึ่งกล่าวว่าค่ายกักกันแห่งแรกนี้เกิดขึ้นจากระบบความคิดเป็นเหตุเป็นผลสมัยใหม่ คือ แนวคิดที่เป็นการวิเคราะห์แบ่งแยก ซึ่งเป็นแนวคิดทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ที่ มองว่าเผ่าพันธุ์มนุษย์และองค์ประกอบทางชีวะอื่น ๆ สามารถแบ่งแยกจำแนกออกได้เป็น หมวดยุทธ์แยกจากกันโดยเด็ดขาดตามแนวทางกรวิเคราะห์ และระบบการคิดทาง เหตุผลในแบบวิทยาศาสตร์²

ค่ายกักกันแห่งแรกนี้เกิดจากการรวมเอาสองขั้วความคิดที่ขัดแย้งกันเข้าด้วยกัน ได้แก่การจัดระเบียบ การบริหารจัดการ และแนวคิดหาเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ รวม กันเข้ากับการใช้ความรุนแรง ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับค่ายกักกันในสงคราม

² William R. Everdell, *The First Moderns: Profiles in the Origins of Twentieth-century Thought*, University of Chicago Press, Chicago, and London, 1997, p. 116. โครงการค่าย กักกันแห่งแรกริเริ่มขึ้นในปี ค.ศ.1896 โดยนายพันชาวสเปนนามว่า Valeriano Weyler y Nicolau เขาขนานนามว่า “ค่ายกักกัน” (campos de reconcentraciòn) โครงการนี้ใช้อยู่ในช่วงเวลา ประมาณหนึ่งปีครึ่ง ในช่วงเวลาดังกล่าวมีผู้คนล้มตายหลายพันคน ไม่ใช่ด้วยการกระทำรุนแรงโหดร้าย จากกำลังทหารแต่เกิดจากโรคระบาดเป็นส่วนใหญ่เพราะการมาอยู่รวมกันอย่างแออัด ในขณะที่นั้น ในสหรัฐอเมริกาผู้คนให้ความสนใจแก่ประเด็นทางมนุษยธรรมและการเมืองต่อสถานการณ์ในคิวบา อย่างมาก อีกไม่นานต่อมารูปแบบดังกล่าวถูกนำมาใช้อีกครั้งโดยสหราชอาณาจักรในสงครามโบเออร์ เพื่อกักกันผู้ตั้งถิ่นฐานเชื้อสายดัตช์.

อาณานิคมที่คิวบา ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันก็มีการอยู่ร่วมกันของความรุนแรงและความปกติธรรมดาในลักษณะดังกล่าวในอีกรูปแบบหนึ่ง ในกรุงปารีสช่วงทศวรรษที่ 1860 เป็นช่วงที่มีการสร้างความก้าวหน้าโดยการวางผังกรุงปารีสใหม่อย่างถอนรากถอนโคน โดยการนำของ Baron Georges-Eugène Haussmann สถาปนิกใหญ่ของโครงการ ซึ่งแนวคิดที่จะทำให้ความรุนแรงมีลักษณะปกติวิสัยเป็นส่วนสำคัญของวาทกรรมที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าเป็นสมัยใหม่ ในการวางผังกรุงปารีสใหม่ Baron Haussmann ได้ให้ความสำคัญกับความสะอาดและสุขอนามัยอย่างมาก เดิมที่กรุงปารีสมีการปนเปื้อนในการบริโภคกับสิ่งสกปรกเนื่องจากขาดการจัดระบบเพื่อรักษาความสะอาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงฆ่าสัตว์ขนาดเล็กที่มีอยู่เกลื่อนเมือง Baron Haussmann วางผังให้โรงฆ่าสัตว์มีลักษณะเป็นระบบอุตสาหกรรมและถูกสุขลักษณะมากขึ้น ทั้งขนาดการจัดระบบแบบสายพานการผลิต การแบ่งแยกรูปแบบแรงงาน (division of labour) การใช้เครื่องจักรกล รูปแบบของอาคาร การแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน และการรักษาความสะอาด รวมถึงการย้ายออกจากเขตพักอาศัยและเขตพาณิชย์ไปอยู่ชานเมือง ภาพความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการฆ่าสัตว์จึงหายไปจากปริมณฑลทางสังคม³ การทำให้ความรุนแรงไม่ปรากฏเด่นชัดเป็นภาพความโหดร้ายและกลืนควาเลือดตั้งแต่ก่อน สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งยวดกับวาทะและภาพลักษณ์ของความก้าวหน้าและความเป็นสมัยใหม่ อาจกล่าวได้อีกทางหนึ่งว่าการทำให้ความรุนแรงหายไปจากปริมณฑลทางสังคมเป็นการทำให้องค์ประกอบที่เป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงมีลักษณะเป็นธรรมชาติวิสัยด้วยแนวคิดการบริหารจัดการรูปแบบสมัยใหม่ ความมีประสิทธิภาพ และความสะอาดจากที่ได้กล่าวมาไกลและวิธีคิดที่ทำให้ไฮโลคอสด์เกิดขึ้นได้อาจมีส่วนมาจากแนวคิดเดียวกัน คือแนวคิดการแบ่งแยกในค่ายกักกันแห่งแรกในคิวบา และแนวคิดการจัดระบบสร้างประสิทธิภาพในการจัดการกับความรุนแรงในโรงฆ่าสัตว์ระบบโรงงานที่กรุงปารีส

³ Daniel Pick, *War Machine : the Rationalisation of Slaughter in the Modern Age*, Yale University Press, New Haven and London, 1993, p. 181, 185. โครงการโรงฆ่าสัตว์ระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1863 ส่วนหนึ่งของโครงการเปิดขึ้นในปี 1867 ที่ La Villette แต่โครงการก็ไม่เสร็จสมบูรณ์จนกระทั่งราชอาณาจักรที่สอง (Second Empire) พังครืนลง.

นักวิชาการหลายท่านมองความรุนแรงในโฮโลคอสต์ว่าไม่ได้มีลักษณะโหดร้ายป่าเถื่อน ซึ่งเป็นข้อตรงข้ามกับแนวคิดความเป็นสมัยใหม่ (modernity) และยิ่งเห็นว่าโฮโลคอสต์ไม่ได้ผิดแผก เบี่ยงเบนหรือฝ่าฝืนแนวคิดก้าวหน้าสมัยใหม่แต่อย่างใด แต่ในทางตรงกันข้ามโฮโลคอสต์เกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งก็เพราะว่าตั้งอยู่บนสภาวะและพื้นฐานของแนวคิดที่เป็นของสังคมยุคใหม่ อันได้แก่ การจัดระบบระเบียบ รูปแบบการบริหารงานเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด แนวคิดของระบบอุตสาหกรรม การคิดเป็นเหตุเป็นผลแบบวิทยาศาสตร์ การแบ่งแยกรูปแบบแรงงาน (division of labour) ฯลฯ โฮโลคอสต์ กลับไม่ใช่ผลลัพธ์ของความป่าเถื่อนโหดร้ายแต่กลับเป็นผลลัพธ์ของความก้าวหน้ามีอารยธรรม ซึ่งเป็นลักษณะของความปกติธรรมดาวิสัยของสังคมสมัยใหม่ เมื่อก้าวถึงโฮโลคอสต์บ่อยครั้งที่มีการกล่าวถึงค่ายกักกันสังหารเอาชวิทซ์ (Auschwitz) จนแทบจะแทนที่กันได้ เอาชวิทซ์เป็นค่ายกักกันที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีผู้เสียชีวิตมากที่สุด และมีการบริหารจัดการที่มีระบบมากที่สุด อาจกล่าวได้อีกทางหนึ่งว่าเป็นที่ๆ มีลักษณะปฏิทรรศน์ของความรุนแรงและความปกติธรรมดามากที่สุดของโฮโลคอสต์ การที่ค่ายกักกันสังหาร “เอาชวิทซ์” มักจะถูกกล่าวถึงแทนที่จะกล่าวว่า “โฮโลคอสต์” ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะทั้งขนาดความรุนแรงและลักษณะปฏิทรรศน์ดังกล่าว โฮโลคอสต์ไม่ได้เป็นผลพวงจากการปฏิเสธอารยธรรมย้อนกลับสู่ความป่าเถื่อน แต่เกิดจากความรุนแรงที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความมีอารยธรรม เหตุผลดังกล่าวเป็นที่มาของลักษณะปฏิทรรศน์

ความรุนแรงภายใต้ตัวบทกฎหมาย

แนวคิดของความธรรมดาวิสัยของความรุนแรงนั้นนอกจากจะเห็นได้ในแนวคิดเบื้องต้นค่ายกักกันแล้ว แนวคิดด้านกฎหมายและกฎระเบียบยังแสดงออกถึงรูปแบบความธรรมดาด้วย ซึ่งแตกต่างจากสงครามที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งที่อยู่นอกรอบของกฎหมายหรือกฎระเบียบมวลชลในสภาวะปกติ สงครามเป็นภาวะนอกเหนือจากภาวะมวลชนปกตินอกเหนือภาวะกฎหมายสังคมปกติ แต่ในค่ายกักกันนั้น ความรุนแรงเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นปกติวิสัยภายใต้หลักทางกฎหมาย Giorgio Agamben นักปรัชญาชาวอิตาลีได้กล่าวถึงลักษณะปฏิทรรศน์ของแนวคิดของ Carl Schmitt

ซงเบนนทลไดแยงกันมก Schmitt เบนนภปรชญาการเมองชาวเยอรมันผูสนับสนุนลัษการเมองชาวจตของนาซีเยอรมนี Agamben ไดซลให้เห่นว พนททลเบนนคยอภกกันมลัษณะทลภาวะยกเว่นไดถูกลใช้อย่างปกตล เบนภาวะทลแยกกไม่ออกระหว่งการยกเว่นและกฎระเบียบ หรืออาจกล่าวไดวควมรณรแรงทลเกดภยในคยอภกกันเบ่นการกระทำทลอยู่ทลภยไดกรอบของกฎหมายและภยนอกกรอบของกฎหมายในเวลาเดยวกัน เพราะควมรณรแรงกลยเบ่นการทำตามกฎหมายไป แต่ควมคดของลษทลและปกบองของศาลไม่มีอภกต่อไป⁴ ธรรมดาศิวลยของควมรณรแรงในรบบนนี้แ่งอยู่ในการทำลควมรณรแรงถูกกฎหมาย หรือการทำลกฎหมายครอบคลุมควมรณรแรง คยอภกกันเบ่นพนททลทลการยกเว่นมได้ยูนอกกฎหมาย แต่กลลยเบ่นตัวกฎหมายเสยเอง

แนวคดของคยอภกกันแห่งแรกในคยวาทลไดกล่าวถึงในข่งด้นกเบ่นผลพวงจากแนวคดทงกฎหมายทลคลยคลงกัน คคการรกษาให้เกดพนททลสภาวะปกตลทลชาวบ้านสามารถอยู่อาศัยในเขตกภกกันได้อย่างธรรมดทลสุด ในภาวะของควมรณรแรงการซ้อกันของควมรณรแรงกบลควมธรรมดานี้เบ่นแนวคดลลคยของคยอภกกันดั่งแต่แรกจนถึงในชวงสงครามโลกคร้งที่สองเลยทลเดยว คยอภกกันถูกลใช้เพ่อจุดมุ่งหมายในการแยกพลเมองออกจากพวกภกภกในภาวะของการสู้รบโดยไม่มีเหตุผลทงด้นการลงโทษทลนทลอยู่เลย ควมรณรแรงหรือแม้แต่การสังหารทลเกดซ้นกก็ได้เบ่นสว่นหน่งของการลงทลนทลแต่เบ่นเพียงสว่นหน่งของ “สภาวะปกตล” ทลแยกอออกมาจากภาวะสงครามภยนอกคยอภ

ลัษณะปฏลทรศนยของควมรณรแรงและควมปกตลธรรมดปรากฏให้เห่นอยู่ดั่งแต่ในวรรณกรรมเกยวกับสงครามโลกคร้งทลหน่ง กล่าวคคควมรณรแรงของสงครามและการฆ่าพนทำลยลล้งกบลควมปกตลของกฎระเบียบและกฎเกณททงทหาร กฎระเบียบกฎเกณทลของทงกองทลพในยุทรศนยของสงครามสมยใหม่มีส่วนทำให้ควม

⁴ Giorgio Agamben, 'The Camp as Nomos of the Modern', Hent de Vries and Samuel Weber, eds., *Violence, Identity, and Self-determination*, Stanford University Press, Stanford, 1997, p. 109-110.

รุนแรงและการทำลายล้างกลายเป็นปกติวิสัย⁵ ในสงครามแบบสนามเพลานั้น มีลักษณะที่นอกจากความรุนแรงที่อยู่รายรอบตลอดเวลาหนีไม่พ้นแล้ว ยังมีลักษณะเป็นจักรกลและเป็นระบบอุตสาหกรรมจนมีลักษณะเป็นปกติวิสัย

ธรรมชาติวิสัยของความรุนแรงในระบบการจัดการบริหาร

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าระบบภายในค่ายกักกันของรัฐบาลนาซีเยอรมนี มีลักษณะปฏิทรรศน์อยู่ กระบวนการทางสังคมและระบบการบริหารงานรัฐเองก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ไฮโลคอสต์ดำเนินไปได้ แนวคิดในการจัดระบบระเบียบจัดการความรุนแรงหรือการที่ทำให้ความรุนแรงเป็นปกติวิสัยในยุคนาซีเยอรมนีก็เป็นประเด็นสำคัญอันหนึ่งในแนวคิดนี้ นักคิดชาวอเมริกันเชื้อสายเยอรมัน Hannah Arendt ได้เขียนเกี่ยวกับการพิพากษา Adolf Eichmann โดยรัฐบาลของอิสราเอลในปี ค.ศ.1965 Eichmann เป็นบุคคลสำคัญอยู่เบื้องหลังการวางแผน จัดระบบและบริหารจัดการ ในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว ในช่วงที่เรียกว่า “มาตรการขั้นสุดท้าย” (Final Solution) ของ “ข้อกังขาเรื่องยิว” (Jewish Question) เป็นที่รู้จักกันว่าตัว Eichmann เองไม่เคยลงมือหรือแม้แต่ออกคำสั่งประหารชาวยิว เขาเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามหน้าที่บริหารจัดการเหมือนกับฟันเฟืองในเครื่องจักรขนาดใหญ่ ในงานเขียนชิ้นนี้ Arendt ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางดังกล่าวด้วยวลีที่ว่า “ปกติธรรมดาของความชั่วร้าย” (“banality of evil”) ผ่านตัว Eichman ซึ่ง Arendt ได้บรรยายลักษณะว่าดู “ธรรมดาจนน่ากลัว” Arendt ยังได้ชี้ไปถึงความธรรมดาของกลไกที่ทำให้ความรุนแรงเป็นไปได้ โดยกล่าวว่าความปกติธรรมดานี้นำสะพรึงกลัวกว่าความโหดร้ายที่เห็นได้เสียอีก เพราะ Eichman ไม่ใช่คนชั่วร้ายเป็นพิเศษแต่เหมือนกับคนปกติธรรมดาทุกคน หรืออีกนัยหนึ่งคือคนธรรมดาทั่วไปทุกคนก็เป็นส่วนหนึ่งของความชั่วร้ายที่แสนสาหัสเหมือนอย่างที่ได้

⁵ Comelia Vismann, ‘Starting from Scratch : Concept of Order in No Man’s Land’, *War, Violence and the Modern Condition*, Bernd Hüppauf ed., Walter de Gruyter, Berlin and New York, 1997, p. 55-56. ผู้เขียนกล่าวถึงแนวคิดดังกล่าวในงานเขียนของ Ernst Jünger Martin Heidegger และ Carl Schmitt.

กระทำตามหน้าที่เหมือนกับเป็นภารกิจปกติธรรมดา⁶ ในงานเขียนอีกชิ้นหนึ่ง Arendt กล่าวว่าธรรมดาศาสตร์ของความรุนแรงไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงโฮโลคอสต์ หรือการปกครองภายใต้นาซีเยอรมันเท่านั้น แต่เป็นหลักสำคัญของแนวทางอำนาจเบ็ดเสร็จโดยทั่วไป ในสถาบันหรือองค์กรในการบริหารอำนาจการปกครองระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ⁷ ความรุนแรงนั้นได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมดาศาสตร์ กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ปกติธรรมดา ด้วยการบริหารจัดการแบ่งแยกหน้าที่ และด้วยระบบความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล องค์กรประกอบต่างๆ เหล่านี้ทำให้ความรุนแรงเป็นส่วนหนึ่งของความมีเหตุผล หรือแม้แต่เป็นส่วนหนึ่งของสามัญสำนึกปกติไปแล้วดังที่ Arendt กล่าวว่าน่าสะพรึงกลัวกว่าความโหดร้ายที่เห็นได้เสียอีก

สุนทรียลักษณะของปฏิทรรศน์ความรุนแรง

ลักษณะของความปกติกับความรุนแรงที่มีอยู่ควบคู่กันแม้จะขัดแย้งกันโดยรากฐานอย่างสิ้นเชิง ทั้งสองข้อความคิดสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนมีสุนทรียภาพในการศึกษาถึงรูปแบบทางศิลปะและวัฒนธรรมภายใต้การปกครองของนาซีเยอรมนี Saul Friedlander นักประวัติศาสตร์โฮโลคอสต์ชาวอเมริกันได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะบางอย่างของสุนทรียลักษณะที่ได้รับการส่งเสริมจากนโยบายทางวัฒนธรรมจากรัฐบาลนาซี กล่าวคือ การที่ความรุนแรงและความปกติธรรมดาอยู่ร่วมกัน ด้านหนึ่งได้แก่ความปกติงดงาม สงบสุขที่เร้าอารมณ์พื้นฐานซึ่งมักจะถูกเรียกตามคำภาษาเยอรมันว่า “คิทช์” (kitsch) กับความรุนแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอ้างถึงความตาย อาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งคือการกล่าวอ้างถึงความตายอย่างปกติที่ก่อให้เกิดการเร้าอารมณ์ของความสงบสุขงดงาม Friedlander กล่าวว่า สุนทรียภาพแนวทางเช่นนี้เกิดจากอ้างถึงสิ่งที่โดยปกติจะอยู่ตรงกันข้ามให้มาอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นส่วนผสมระหว่างความสงบสุขงดงามกลมกลืน เร้าอารมณ์ในทางบวกที่ Friedlander ใช้คำว่า kitsch กับ

⁶ Hannah Arendt, *Eichmann in Jerusalem : A Report on the Banality of Evil*, Penguin, New York, 1994, p. 276.

⁷ Hannah Arendt, *The Origins of Totalitarianism*, Harcourt Brace Jovanovich, New York and London, 1973, p. 438.

การเน้นย้ำการปลุกเร้าเรื่องราวของความตายและการทำลายล้างไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอุปมา Friedlander กล่าวถึงวาทะทางการเมืองที่ยกย่องผู้นำสูงสุดว่าเป็นผู้ที่อยู่คู่กับจิตใจของประชาชนทุกคนในลักษณะที่เป็น kitsch และอำนาจทางการเมืองที่มีอย่างเหลือเฟือ

อำนาจในทางรุนแรงจะได้รับการสร้างภาพยืนยันความถูกต้องชอบธรรมเมื่ออยู่ร่วมกับสุนทรียภาพแบบ kitsch ดังกล่าว อีกอย่างหนึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างระยะห่างของตัวผู้นำเองโดยอาศัยฉันทลักษณ์ทางภาษาหรือรูปแบบทางโวหารที่แสดงออกถึงความสงบสุขงดงามไร้อารมณ์ ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้ออกห่างจากภาวะที่ปรากฏว่าโหดร้ายรุนแรง โดยทำให้ความรุนแรงที่อยู่ห่างๆหรือความสับสนวุ่นวายโหดร้ายที่มีอยู่นั้น เป็นส่วนหนึ่งของราคาของความสงบสุขที่ปรากฏ สิ่งเหล่านี้ทำให้ความรุนแรงมีเหตุผลและอธิบายได้

ลักษณะปฏิทรรศน์ในวรรณคดียุโรปสมัยใหม่

ภาวะปกติวิสัยของความรุนแรงที่กล่าวมาข้างต้น เป็นไปในความคิดที่มาจากสังคมวิทยาและปรัชญาทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยไฮโลคอสต์ หรือได้รับอิทธิพลมาจากเหตุการณ์ไฮโลคอสต์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ไฮโลคอสต์เป็นเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดเหตุการณ์หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อปรัชญาทางการเมืองและจริยศาสตร์สมัยใหม่อย่างมาก ปลายศตวรรษที่ 20 เป็นช่วงเวลาที่มิ่งงานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับไฮโลคอสต์ออกมาเผยแพร่เป็นจำนวนมากในหลายๆ สาขาวิชา นอกจากลักษณะธรรมชาติวิสัยของความรุนแรงที่ปรากฏในการศึกษาไฮโลคอสต์ทางด้านประวัติศาสตร์และสังคมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การศึกษาวรรณคดีและงานเขียนบันทึกเกี่ยวกับไฮโลคอสต์ก็แสดงแนวความคิดคล้ายๆ กันนี้ออกมา มีแนวคิดสำคัญแนวคิดหนึ่งซึ่งเป็นที่ศึกษากัน แนวคิดนี้มาจากวลีภาษาฝรั่งเศสว่า “l’univers concentrationnaire” หรือใช้ในภาษาอังกฤษว่า “concentrationary universe” ซึ่งอาจจะแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “สากล

⁹ Saul Friedländer, *Reflections of Nazism : an Essay on Kitsch and Death*, Harper and Row, New York, 1984, p. 18-19.

จักรแห่งการกักกัน” วลีนี้เป็นวลีที่กล่าวถึงกันในการศึกษาวรรณคดีโฮโลคอสต์ ที่ได้แสดงถึงแนวคิดที่มีลักษณะปฏิทรรศน์ของความเป็นปกติวิสัยของความรุนแรง วลีนี้ถูกใช้ครั้งแรกโดย David Rousset นักเขียนชาวฝรั่งเศส ในงานเขียนชื่อ *L'univers concentrationnaire* ซึ่งถูกตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1947 เป็นงานเขียนที่กล่าวถึงประสบการณ์ในค่ายกักกันนาซีเรื่องแรกที่ถูกตีพิมพ์และมีผู้อ่านอย่างกว้างขวาง⁹ วลี “สากลจักรแห่งการกักกัน” นี้ได้ถูกใช้โดยความหมายไปในแนวทางที่กล่าวถึงรูปแบบของประสบการณ์ที่โหดร้ายในค่ายกักกัน กล่าวคือ มีลักษณะเป็นธรรมดาสามัญมากกว่าความโหดร้ายซึ่งขัดกับความคิดทั่วๆ ไปเมื่อกล่าวถึงความรุนแรงทางสังคม ความธรรมดาสามัญดังกล่าวนี้ชี้ถึงกระบวนการทำลายล้างในค่ายที่มีลักษณะเป็นธรรมชาติวิสัยและเป็นถาวร ลักษณะของชีวิตเหมือนกับชีวิตทั่วๆ ไป นิยามนี้เป็นส่วนสำคัญของแนวคิดที่ว่า ค่ายกักกันไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่หนึ่งแต่เป็น “สากลจักร” ที่มีความสมบูรณ์ครอบคลุมไร้ขอบเขตโดยตัวมันเอง ลักษณะดังกล่าวเป็นปฏิปักษ์ขัดแย้งกับการกักกันกักขังและการสร้างขอบเขต แนวคิดนี้มองความรุนแรงว่าเป็นสากลจักรในตัวของมันเอง ไม่มีภายในหรือภายนอก แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีลักษณะปฏิทรรศน์ของการถูกกักกันควบคุมอยู่¹⁰ Rousset ได้กล่าวถึงรูปแบบของงานเขียนที่สะท้อนลักษณะปฏิทรรศน์ที่ปกติไร้แก่นสารของประสบการณ์ในค่าย โดยอ้างถึงงานเขียน *The Trial* (1925) ของ Franz Kafka นักเขียนนวนิยายชาวออสเตรียน-เช็ก และ *Ubu Roi* (1896) ของ Alfred Jarry กวีและนักเขียนบทละครชาวฝรั่งเศส Rousset กล่าวถึง *The Trial* ในแง่ของความปกติธรรมดาทุกวันของความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับ Joseph K. ตัวเอกของเรื่องว่าเป็นการกระทำโดยอำนาจรัฐที่เป็นระบบมีลักษณะเป็นปกติวิสัยเหมือนกับทุกวันของชีวิตวรรณคดีและงานเขียนเกี่ยวกับโฮโลคอสต์ชิ้นอื่นๆอีกหลายชิ้นได้รับเอารูปแบบดังกล่าวของ Kafka มาเป็นแม่แบบด้วยเหตุผลเดียวกัน งานเขียนชิ้นอื่นๆ ของ Kafka ก็

⁹ งานชิ้นนี้ได้รับการแปลเป็นอังกฤษภายใต้ชื่อว่า *A World Apart* (David Rousset, *A World Apart*, trans. Yvonne Moyses and Roger Senhouse, Secker and Warburg, London, 1951.)

¹⁰ David Rousset, *A World Apart*, trans. Yvonne Moyses and Roger Senhouse, Secker and Warburg, London, 1951, p. 109.

มีลักษณะร่วมเช่นนี้แฝงอยู่ด้วย เป็นลักษณะของการมาอยู่ร่วมกันของสิ่งที่ปกติและขัดแย้งกัน กล่าวคือ ระหว่างความรุนแรงและความปกติธรรมดา

จะว่าไปแล้วงานเขียนของ Kafka ไม่ได้เป็นเพียงแม่แบบของงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับไฮโลคออสต์เท่านั้นแต่ถือว่าเป็นแม่แบบของวรรณคดีสมัยใหม่โดยรวมเลยทีเดียว วรรณคดีไฮโลคออสต์ถือว่าเป็นเพียงส่วนเล็กๆ ของอิทธิพลของ Kafka ที่มีอยู่อย่าง มากและกว้างขวาง ไม่เพียงแต่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของการถูกกดขี่ เท่านั้น อาจกล่าวได้ว่างานของ Kafka แสดงถึงสภาวะของยุคสมัยใหม่ที่เผชิญอยู่ใน ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ที่มีลักษณะเหมือนกับสภาวะทางสังคมในยุคหลังๆ เช่น การ เป็นคนยิวอาศัยอยู่ในกรุงปราก ซึ่งขณะนั้นอยู่ใต้การปกครองของอาณาจักรออสเตรีย-ฮังการีในแง่ของความรู้สึกถูกกดขี่หรือการมีชีวิตอยู่ภายใต้ระบบอำนาจเบ็ดเสร็จ งานเขียนของ Kafka ยังแสดงถึงธรรมดาวิสัยของความรุนแรงในสังคมยุคใหม่ ไม่ใช่ แต่ภาวะของค่ายกักกันหรือการอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ แต่อาจจะเป็นลักษณะทั่วๆ ไปของสภาวะสังคมสมัยใหม่ที่ขาดการเปิดกว้างทางความคิด หรือแนวทางบางอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จและอคติที่มีอยู่ ความรุนแรงดังกล่าวไม่ได้แสดงออกผ่านภาพการทารุณกรรมและความโหดร้าย แต่ผ่านทาง ภาษาและภาพลักษณ์ที่นำเสนอองค์ประกอบของความรุนแรง ความรุนแรงดังกล่าว เป็นลักษณะที่ไม่หนักหน่วง ไม่ผิดปกติ แปลกประหลาดหรือน่าสะพรึงกลัว แต่กลับทำให้ ดูเป็นธรรมดาสามัญเหมือนเป็นระเบียบแบบแผนที่ใช้ประจำทุกวัน ความรุนแรงนั้น เข้ากันได้กับประสบการณ์ธรรมดาสามัญทุกวันอย่างไม่ขัดแย้งหรือเคอะเขิน หรือแม้แต่อาจจะกล่าวถึงความรุนแรงที่มีลักษณะที่แสดงถึงความกลมกลืนสงบสุข เร้าอารมณ์เป็นที่เข้าใจได้ง่าย

ภาพลักษณ์ความปกติสามัญของความรุนแรงก็มีปรากฏอยู่ในวรรณกรรมยุค หลังๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางการเมืองหรือความรุนแรงจากเงื้อมมือของอำนาจรัฐเอง ในนวนิยายของนักเขียนชาวรัสเซีย Aleksandr Solzhenitsyn เรื่อง *The First Circle* (1968) ได้กล่าวถึงการมีชีวิตอยู่ภายใต้ระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จของสหภาพโซเวียต ว่ามีความน่าสะพรึงกลัวแฝงอยู่ในความปกติธรรมดาของ ชีวิตประจำวัน เป็นความหวาดกลัวว่าต้องตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากอำนาจรัฐ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการถูกกักขังในค่ายแรงงาน ความรู้สึกดังกล่าวเป็นความกลัวที่แฝงอยู่ในชีวิตประจำวัน ในตอนท้าย Solzhenitsyn กล่าวถึงลักษณะปฏิทรรศน์ด้วยภาพของรถขนส่งนักโทษที่แฝงมาในรูปของรถส่งอาหารประจำวัน¹¹

เป็นที่รู้กันว่าการใช้ความรุนแรงด้วยการทรมานและสอบสวนเป็นประเด็นสำคัญของระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จที่ทางรัฐกระทำโดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนหรือสถาบันทางการปกครองเช่น ศาล เรือนจำหรือค่ายกักกัน ในงานเขียนหลายๆ ชิ้นที่บ้านทีกเรื่องราวของการทรมานโดยแสดงความเกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัยหรือชีวิตประจำวัน มีการใช้วัสดุสิ่งของและสภาพแวดล้อมภายในบ้านของผู้ถูกทรมานเป็นเครื่องมือในการทรมาน นอกจากความสะดักแล้วยังให้ผลทางจิตใจได้รุนแรงและมีประสิทธิภาพต่อการสอบสวนมากกว่า ในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อประเทศอัลจีเรียเป็นเอกราชจากฝรั่งเศสในช่วงปลายทศวรรษที่ 1950 ถึงต้นทศวรรษที่ 1960 บ่อยครั้งได้ปรากฏถึงความเกี่ยวข้องระหว่างความสะดักสบายของบ้านสมัยใหม่ที่ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันกับการทรมานและความรุนแรง สิ่งอำนวยความสะดวกสมัยใหม่ได้เริ่มมีขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เช่น ไฟฟ้า ระบบประปาในบ้าน อ่างล้างหน้า อ่างอาบน้ำและสายโทรศัพท์ วรรณกรรมเหล่านี้ได้กล่าวถึงการทรมานด้วยอุปกรณ์อำนวยความสะดวกดังกล่าว เป็นการล้อเลียนประโยชน์ใช้สอยของเครื่องใช้ภายในบ้าน¹² อุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวก ค้นเคยและเป็นมิตรได้ถูกนำไปใช้เพื่อให้เกิดสิ่งตรงข้ามเป็นปฏิทรรศน์กัน ทางจิตวิทยาเชื่อว่าวิธีนี้ให้ผลกระทบทางจิตใจรุนแรงมากกว่ากิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ความ

¹¹ Alexander Solzhenitsyn, *The First Circle*, Collins Harvill, London, 1988, p. 578-579 : รถขนส่งนักโทษในอดีตจะทาสีเขียวทั้งคัน เวลาคนเห็นรถสีเขียวนี้ก็รู้สึกหวาดผวามาก ต่อมาในช่วงหลังสงครามคนหัวทอมบางคนมีความคิดเยี่ยงมว่า จะทำให้รถดูเหมือนรถบรรทุกอาหารทั่วๆ ไปโดยให้ทาสีส้มและฟ้า และมีคำเขียนเป็นสีภาษาวา "ขนมปัง" หรือ "เนื้อสัตว์"

¹² Kristen Ross, *Fast Cars, Clean Bodies : Decolonization and the Reordering of French Culture*, MIT Press, Cambridge and London, 1995, p. 112-113. อ้างถึงบทบันทึกในช่วงสงครามอัลจีเรีย *Le Question* (1961) ของ Henri Alleg และนวนิยายเรื่อง *Les Choses* (1965) ของ Georges Perec.

หวาดกลัวนั้นกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่ปกติธรรมดาด้วยวัสดุสิ่งของที่ใช้ประจำวันทำให้ทุกวินาทีของการมีชีวิตอยู่อย่างธรรมดาหรือแม้แต่ในบ้านของตนเองกลายเป็นที่ที่รุนแรงหรือมีอันตรายที่สุด¹³

ในงานเขียนและวรรณคดีไฮโลคอสต์ของนักเขียนหลายท่านที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เช่น Primo Levi Jean Amery และ Paul Celan มักใช้ภาพความรุนแรงที่มีลักษณะปกติธรรมดา นักเขียนทั้งสามท่านได้ใช้ภาพลักษณะของนรกอเวจีตามแบบ Dante นักเขียนยุคกลาง ซึ่งสำหรับงานของ Dante เองนั้น นรกแม้จะเต็มไปด้วยความรุนแรง แต่ก็เป็นที่ธรรมดาสามัญและเป็นส่วนหนึ่งของศาสนศาสตร์ตามแนวทางคริสตศาสนา โดยเฉพาะในงานเขียน *If This is a Man* (1958) ของ Levi ที่ภาพลักษณะของนรกอเวจีไม่ได้ถูกใช้เพื่อแสดงถึงประสบการณ์ภายในค่ายทางด้านความรุนแรง แต่ในทางตรงกันข้ามกลับถูกใช้เพื่อทำให้การทนทุกข์มีความหมายในทางศาสนาหรือเป็นการชดใช้ไถ่ถอนเพื่อแสวงหาความหมายความเข้าใจให้กับความรุนแรงสิ่งเหล่านี้บรรเทาความไร้สาระไม่มีเหตุผลของความรุนแรงลง¹⁴ หรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการบรรเทาลักษณะปฏิทรรศน์

อาจจะกล่าวได้ว่าความปกติธรรมดาที่ปรากฏในวรรณกรรมไฮโลคอสต์นั้นเป็นผลมาจากทั้งรูปแบบประสบการณ์ในค่ายก็กกันและการรับเอารูปแบบของวรรณกรรมสมัยใหม่มาเป็นแม่แบบ ซึ่งงานของ Kafka เป็นอิทธิพลหลักอันหนึ่ง รูปแบบนวนิยายสมัยใหม่ได้มีการอิงถึงความรุนแรงที่แตกต่างจากแต่ก่อน เช่นในศตวรรษที่ 19 วรรณกรรมได้แสดงออกถึงความรุนแรง ปรากฏขึ้นผ่านอาชญากรรมที่เกิดจากความร้อนแรงของอารมณ์ของปัจเจกบุคคล ในทางตรงกันข้ามนวนิยายสมัยใหม่มักจะแสดงความรุนแรงที่เป็นลักษณะที่ปราศจากผู้กระทำและปราศจากแรงจูงใจซึ่งเป็นความรุนแรงที่มีอยู่เองทั่วหัวระแหงเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม บรรยากาศ หรือตัว

¹³ แง่มุมนี้ก็มีในเรื่องสั้น "In the Penal Colony" ของ Franz Kafka ที่ปรากฏอุปกรณ์ในการทรมานซึ่งเลียนแบบชื่อของสิ่งของธรรมดา เช่น "เตียง" "คราด" และ "น็อกออกแบบ".

¹⁴ Steven E. Aschheim, *Culture and Catastrophe : German and Jewish Confrontations with National Socialism and Other Crises*, Macmillan, London, 1996, p. 4.

สังคมเองที่เป็นผู้กำหนดขึ้น¹⁵ เป็นความรุนแรงที่รู้ว่ามีอยู่แต่พิสูจน์ไม่ได้ ลักษณะดังกล่าวเป็นผลจากการรวมตัวกันระหว่างความปกติธรรมดาของชีวิตประจำวันกับจินตภาพของความรุนแรง สิ่งนี้เป็นแนวทางสำคัญของวรรณคดีและศิลปะสมัยใหม่ นักวรรณคดีศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความรุนแรงที่ปรากฏในวรรณคดีโดยเชื่อมโยงสุนทรียลักษณะของความเป็นสมัยใหม่กับประสบการณ์จากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งว่า มีลักษณะร่วมกันกล่าวคือ เป็นปฏิทรรศน์และกำกวม¹⁶ ดังเช่นในงานของเขียนของ Kafka ซึ่งมีอิทธิพลต่อวรรณคดีไฮไลคอสต์อย่างสูง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วถึงแนวความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับธรรมดาสัยของความรุนแรงที่มีอยู่ในทางสภาวะสังคมและการเมือง ส่งผลให้เกิดรูปแบบใหม่ของวรรณคดีในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 แต่เมื่อมองกลับไปประวัติศาสตร์ของศตวรรษที่ 20 เองแล้ว นับได้ว่าเป็นศตวรรษแห่งความรุนแรงโหดร้ายและมีลักษณะธรรมดาสัยเป็นปฏิทรรศน์ เพราะเป็นรูปแบบความรุนแรงที่ปรากฏเป็นปกติวิสัยหรือสงบสุข กลมกลืน บ่อยครั้งเป็นส่วนสำคัญของภาพลักษณ์ของระบอบการเมืองการปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ หรือแม้แต่เผด็จการทางความคิด อาจนับได้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นรูปแบบหลักของระบอบการปกครองและนโยบายของรัฐของศตวรรษที่ 20

สังคมและรูปแบบทางการเมืองของไทยในปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ความเป็นธรรมดาสัยของความรุนแรงได้ รูปแบบทางความคิดที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นการทำให้ความรุนแรงเป็นธรรมดาของกฎระเบียบสังคมปกติหรือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการความคิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ ความรุนแรงนั้นได้ถูกกลายเป็นส่วนหนึ่งของสามัญสำนึกร่วม สิ่งเหล่านี้ล้วนเห็นได้ในวาทะทางการเมืองในปัจจุบัน ไม่มากก็น้อย ภาพลักษณ์หรือภาษาที่แสดงถึงความสงบสุข กลมกลืน เร้าอารมณ์ แบบ kitsch ได้ถูกใช้ร่วมกับวาทกรรมความรุนแรงทางการเมือง อันจะปรากฏให้เห็นอยู่

¹⁵ Frederick Hoffman, *The Moral No : Death and the Modern Imagination*, Princeton University Press, New Jersey, 1964, p. 149.

¹⁶ Bernd Hüppauf, 'Introduction : Modernity and Violence : Observations Concerning a Contradicting Relationship', *War, Violence and the Modern Condition*, Bernd Hüppauf ed., Walter de Gruyter, Berlin and New York, 1997, p. 15, 16.

บ่อยครั้งในข่าวโทรทัศน์ หรือภาพข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะสำคัญของการเมืองและสังคมไทยภายใต้รัฐบาลนี้ไปแล้ว

ภาพลักษณะหลายภาพที่แสดงถึงนโยบายของทางรัฐในปัจจุบันอาจจะแสดงลักษณะปฏิทรรศน์ที่กล่าวมาข้างต้นได้อย่างชัดเจน เช่น ความคิดที่จะให้มีการถ่ายทอดสดการประหารชีวิตนักโทษเพื่อเป็นการตักเตือนทางศีลธรรม หรือเพื่อหวังผลให้สังคมเกิดความสงบสุขขึ้น หรือแม้แต่ภาพถ่ายจากหน้าหนังสือพิมพ์ของเครื่องบินรบที่ทิ้งนกระดาศแทนที่จะเป็นระเบิด ภาพดังกล่าวอาจจะดูเกินจริง แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนลักษณะปฏิทรรศน์ของความเป็นจริงทางการเมืองและสังคม หรืออาจจะกล่าวอีกได้นัยหนึ่งว่า ภาพลักษณะเหล่านี้แสดงออกถึงความรุนแรงที่เป็นธรรมชาติวิสัยที่แฝงไว้เสมือนกับเคลือบด้วยน้ำตาลทำให้น่าดู สวยงาม และสงบสุข ภาพถ่ายจากภายในเครื่องบินที่กำลังทิ้งนกระดาศมากมายที่ถูกปล่อยลงมาสู่เบื้องล่าง เป็นภาพที่กำกวมและเป็นปฏิทรรศน์ในตัวเองอย่างมาก ภาพความรุนแรงจากอากาศยานเพื่อการรบ ผนวกกับความสวยงาม กลมกลืน เร้าอารมณ์ ของนกระดาศ สิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงทางสังคมและการเมือง ซึ่งถ้าจะหาถ้อยคำที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่ทุกอย่างได้ถูกผูกติดอยู่กับความเอื้ออาทรอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นความรุนแรงแบบเอื้ออาทร

บทคัดย่อ

**ธรรมดาศาสตร์ของความรุนแรงกับลักษณะปฏิทรรศน์
ของสถานการณ์ทางการเมือง การปกครอง**

ความรุนแรงมักถูกมองในแง่ของความทารุณโหดร้ายที่เห็นได้ ทั้งในแง่ปริมาณ สติติและในแง่ของความชัดเจนสำคัญทางประวัติศาสตร์ บทความนี้มุ่งไปที่รูปลักษณ์ และภาพลักษณ์ของความรุนแรงที่ต่างออกไป เป็นความรุนแรงที่แสดงออกมาใน ลักษณะที่เป็นไปอย่างปกติธรรมดา ความรุนแรงในรูปแบบดังกล่าวนี้ไม่ได้แสดงออก ในลักษณะของความโหดร้ายหรือความสยดสยองจากเจอมือมนุษย์ แต่แฝงอยู่ใน ความเป็น “ธรรมดาศาสตร์” ที่แสดงออกมาในหลายๆ รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่ง ของวัฏจักรชีวิต เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย เป็นส่วนหนึ่งของกลไกทางสังคม เป็น ส่วนหนึ่งของการเสียดสีทางสังคม เป็นไปตามอำนาจที่ถูกต้องชอบธรรมตามหลักศีล ธรรม เป็นเหตุเป็นผลในแง่ของการบริหารจัดการ หรือเป็นความรุนแรงภายใต้สุนทรียภาพ ของความอ่อนไหวเร้าอารมณ์ ความสงบสุขกลมกลืนรื่นรมย์ ความรุนแรงที่มีลักษณะ ธรรมดาศาสตร์ดังกล่าวนี้ยากที่จะชี้ให้เห็น เพราะความแยบยลในการสร้างภาพ โดย อาศัยการหยิบยืมรูปแบบทางภาษาและสัญลักษณ์ที่มาจากความปกติธรรมดา หรือ แม้แต่การนำเอาองค์ประกอบในแง่บวกสำเร็จรูปที่มีอยู่แล้วกลับมาใช้ใหม่ การศึกษาเช่น นี้ จะใช้เป็นแนวทางต่อไปเพื่อทำความเข้าใจลักษณะปฏิทรรศน์ของความรุนแรง กับ ความเป็นธรรมดาศาสตร์ผ่านภาพลักษณ์ของสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมไทยใน ปัจจุบัน

แนวคิดนี้ได้รับความสนใจขึ้นมาจากปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมภายใต้ระบอบเผด็จการในหลายรูปแบบ และในหลายช่วงประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในขอบเขตเกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในยูเครนนาซีเยอรมนีหรือโฮโลคอสต์ (Holocaust studies) บทความนี้จะศึกษาถึงแนวคิดดังกล่าวในแง่มุมต่างๆ เช่น สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ วรรณคดีศึกษา และปรัชญา รูปแบบของความรุนแรงธรรมดาศาสตร์เหล่านี้นั้นได้แฝงมาซึ่งความรุนแรง หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นความรุนแรง “สมัยใหม่” ตามอย่าง นักวิชาการหลายท่าน เช่น Hannah Arendt, Zygmunt Bauman, Saul Friedlander และ Giorgio Agamben

Abstract

Normality of Violence and the Image of a Society

Images of violence are often perceived as brutal and atrocious, whether qualitatively or quantitatively. This study aims at the understanding of a radically different image of violence which is manifested as being normal or as parts of normality. This image of violence is perceived neither as apparently atrocious, brutally vicious nor as inflicted by a perpetrator. This kind of violence is concealed under the veil of the state of normality and ordinariness, which is masqueraded as unavoidable in the cycle of life, as parts of social mechanisms, as morally justified, licit, politically correct, organizationally rational, sensible, harmonious or even pleasingly sentimental. The notion of violence, which is masqueraded as normal and ordinary is a paradoxical one. It is thus difficult to identify or to be recognized as violence, perceived as vile and atrocious. This kind of violence is deceptively normal because of its complexities by rhetorically employing vocabularies or elements usually associated as being normal and ordinary, or by recycling the language usually recognized as morally and socially positive. This study argues for the understanding of the paradoxical image of the extremity of violence and the ordinariness of everyday life in the haze and ambivalence of the socio-political circumstances of present-day Thailand.

The paradox of the normal and the extreme derives from attempts to understand the mechanisms of totalitarian regimes and to make sense of life under such conditions, particularly from the area of Holocaust studies. This study concerns the notion through the aspects of sociology, historical studies, modern literature and philosophy from the works of Hannah Arendt, Zygmunt Bauman, Saul Friedlander and Giorgio Agamben.